

Adoptie: van wantrouwen naar vertrouwen

Adoptiekinderen zijn vaak ontgoocheld en teleurgesteld in relaties en in het leven. Ze voelen zich niet welkom in de wereld en reageren hierop met gedrag dat het vormen van een hechte relatie in de weg staat. Maar het verlangen naar intieme relaties dat ieder mens in oorsprong heeft, zorgt ervoor dat meestal ook deze kinderen positieve relaties kunnen opbouwen. Mits zij in een liefdevol gezin terechtkomen dat hun duidelijkheid en daarmee veiligheid biedt.

TEKST: HENRIËTTE SCHEEREN, FOTOGRAFIE: CORBIS

Beeldvorming

Het in het eigen gezin opvoeden van anderen kinderen is geen moderne uitvinding. Maar pas de laatste vijftig jaar vinden internationale adopties plaats. De eerste decennia na de invoering van de Adoptiewet (1956) werd niet stilgestaan bij het bijzondere van adoptie: het aangenomen kind werd opgevoed als ieder ander kind. In de jaren tachtig werd duidelijk dat adoptiekinderen met specifieke problemen kampen, die om een aparte benadering vragen. De houding ten opzichte van adoptie sloeg om: van 'geen vuiltje aan de lucht' naar 'als dit maar goed gaat'. Ook ontstond er kritiek op het verschijnsel adoptie; deskundigen vroegen zich zelfs af of kinderen uit ontwikkelingslanden baat hadden bij adoptie.

Inmiddels is gebleken dat de meeste kinderen zich dankzij de hulp van hun adoptieouders

(en de hulpverlening) grotendeels herstellen van opgelopen beschadigingen. Ten opzichte van kinderen die in dezelfde situatie verkeren en niet worden geadopteerd, zijn adoptiekinderen beter af.

Veilige en onveilige hechting

In het algemeen geldt dat een kind een positieve, veilige gehechtheidsrelatie opbouwt, als ouders oog hebben voor zijn behoeften en betrouwbaar en zorgzaam zijn. Deze eerste relatie van het kind met de ouder is een blauwdruk voor toekomstige intieme relaties, voor zelfbewustzijn, zelfwaardering en sociaal functioneren. Een veilig gehecht kind voelt zich welkom, vertrouwt op zijn eigen gevoelens en op de hulp van zijn ouders bij het oplossen van problemen. Hij verwacht dat ouders hem troosten als hij pijn of verdriet

heeft en dat zij hem stimuleren de wereld te ontdekken. Een 'veilige' ouder is in de juiste mate zowel nabij als op afstand. Als dit het geval is, zullen kinderen onzeker, woedend of angstig op stressvolle situaties reageren. Of zij verbergen hun gevoelens. Een onveilig gehecht kind is altijd op zijn hoede, ook als hij inmiddels door 'veilige' volwassenen wordt opgevoed. Deze alertheid op gevaar – ik moet klaar zijn om te vechten, te vluchten of te 'bevrozen' – kost het kind veel energie. Hierdoor blijft er weinig energie over voor andere dingen, zoals cognitieve ontwikkeling en creatief, ontspannend spel.

Adoptiekinderen en hechting

De meeste adoptiekinderen zijn bij aankomst >>>

in hun nieuwe gezin onveilig gehecht. Zij hebben vaak te maken gehad met verwaarlozing, misbruik, prenatale blootstelling aan alcohol en drugs, psychiatrische ziekte bij een ouderfiguur en/of meerdere wisselingen van verzorgers in pleeggezinnen en weeshuizen. Eenmaal in het adoptiegezin (over)leeft het kind op de hem vertrouwde manier. Het is niet ongewoon dat een kind kussen en knuffels van zijn adoptieouder ontwijkt (maar juist wél bij vreemden op schoot kruipt), de ouder niet aankijkt, schreeuwt als hij eten wil, zijn ouders manipuleert en controleert. Door dit gedrag kan de adoptieouder zich afgewezen voelen en het idee krijgen dat het kind geen vooruitgang boekt. Het gedrag van het kind geeft aan: 'Ik kan mijn adoptieouders niet vertrouwen. Ik moet mezelf zien te redden. Het is beter, veiliger als ik niet te veel om hen geef.' Vanuit die gedachte bestaat de kans dat het kind zich zelfstandiger voordoet dan hij is. Het is aan de ouder om de ontkenning de behoefte aan troost, hulp en liefde bij het kind te herkennen.

Zorg, liefde én structuur

In onze gedachten over opvoeding staan 'opvoedingsmiddelen' als liefde en structuur vaak haaks op elkaar. Veel ouders denken dat een minimum aan structuur juist getuigt van liefde voor het kind. Bij adoptiekinderen werkt dat in ieder geval anders: een liefdevolle ouder is de ouder die het kwetsbare kind de structuur en duidelijkheid biedt die het nodig heeft om zich veilig te voelen. Met deze opvoedingsstijl moeten ouders zich tegenover buitenstaanders wel eens verantwoorden. Zij krijgen bijvoorbeeld te horen dat het kind geen probleem zou hebben, als zij maar meer ontspannen met het kind zouden omgaan. Dit is zelden zo.

Uitsluitend structuur roept de gedachte op aan een opvoedingskamp; gecombineerd met veel zorg en liefde is er sprake van een gezin. Als het kind in de loop der tijd een veilige gehechtheidsrelatie met de ouder heeft opgebouwd, kan de mate van structuur verminderen.

Op de goede weg

Of een kind zich al dan niet veilig aan zijn adoptieouders heeft gehecht, kun je opmaken uit een aantal gedragingen. Als een kind bij problemen de hulp en troost van zijn adoptieouders inroept, is dat een goed teken. Dat

geldt ook als het kind graag in de fysieke nabijheid van zijn ouders verkeert en plezier met hen maakt. Ook is het een blijk van veilige hechting, als een kind zich in de gevoelens van zijn ouders en van anderen in het gezin kan verplaatsen. Tevens is het een positieve ontwikkeling, als een kind niet elke situatie in de hand wil houden cq. controleren, maar 'de teugels uit handen kan geven'. Tot slot zijn ouders en kind op de goede weg als er sprake is van exclusiviteit in de relatie tussen ouders en kind, in die zin dat het kind bijzondere ervaringen alleen met zijn ouders deelt.

Tips en suggesties

1 Leer een aantal woorden en zinnen in de taal van het te adopteren kind. Bij het ophalen van het kind kunt u het in zijn eigen taal geruststellen. Bijvoorbeeld: 'Wat zal jij verdrietig zijn en misschien wel boos omdat je ineens met vreemden zit.'

2 Informeer bij de adoptie-organisatie naar 'adoptiekraamhulp'. Daardoor kunt u in de beginfase alle tijd nemen voor uw kind.

3 Heeft het kind vóór aankomst in het gezin scheidingen en traumatische ervaringen meegemaakt? Heeft u het vermoeden van onveilige hechting? Laat het kind dan in een rustige thuisomgeving vertrouwd raken met zijn nieuwe ouders. Dit betekent dat u het kind niet naar een crèche of peuterspeelzaal brengt.

4 Onveilig gehechte adoptiekinderen kunnen zogenaamd allemansvriendjes-gedrag vertonen. De 5-jarige Anne-mei bijvoorbeeld omhelst bij binnenkomst in een kledingzaak de verkoopster die zij niet kent. In zo'n geval is het belangrijk dat u duidelijk maakt dat knuffels en kussen alleen voor ouders, broers en zussen zijn. Zeg bijvoorbeeld tegen het kind: 'Anne-mei, het is belangrijk dat je weet dat wij jouw familie zijn en veel van je houden. Knuffels en kussen zijn voor ons, niet voor vreemden.' Begeleid Anne-mei vervolgens bij een hernieuwde binnenkomst, waarbij ze de verkoopster vriendelijk gedag zegt.

5 Onveilig gehechte kinderen willen graag weten wat hen te wachten staat. Eenmalig verstrekte informatie is bij hen vaak niet voldoende. Het kan helpen om activiteiten en de volgorde waarin zij plaatsvinden, voor hen op te schrijven en eventueel van een tekening te voorzien die de activiteit uitbeeldt. Op die manier kunnen zij de informatie meerdere keren raadplegen.

6 Als u uw kind om oogcontact vraagt, doe dit dan vooral om vervolgens een glimlach, een bemoedigend knikje of een knuffel te geven. Als u oogcontact zoekt om het kind terecht te wijzen, zal het kind de neiging hebben oogcontact te blijven vermijden.

7 Let goed op hoe gevoelig uw kind is voor prikkels. Als een uitstapje naar de dierentuin tot druk, agressief gedrag leidt, dan was dat uitstapje te veel of het duurde te lang. Wacht tot de rust is weergekeerd, ook als uw kind direct om nieuwe activiteiten vraagt.

LITERATUUROPGAVE

Gray, Deborah D. (2002). *Attaching in adoption. Practical tools for Today's Parents.* Perspectives Press, Inc., Indianapolis, USA.

Juffer, Femmie (2002, derde druk).

Adoptiekinderen. Opvoeding en gehechtheid in het gezin. Uitgeverij Boom, Amsterdam.

Reader Adoptie; verwaarlozing en hechtingsproblematiek. Samenstelling: **Prof. Dr. R.A.C.**

Hoksbergen, Drs. C.B. Geurts en Drs. C.H.A.M. Rijk. (2006). Universiteit Utrecht, afdeling Adoptie.

Verzamel-DVD Adoptie in beeld met vier films (uit 1994, 1999 en 2002) over hechting en loslaten. In opdracht van Truus Bakker-Van Zeil. Metropolisfilm, Utrecht.

Henriëtte Scheeren is klinisch pedagoog, klinisch psycholoog en kindtherapeut i.o.

CIJFERS

Het aantal adoptieplaatsingen in Nederland is de laatste tien jaar gestegen, van 708 in 1995 naar 1.205 in 2005.

In sommige landen bestaat inmiddels de mogelijkheid om een kind in het land zelf te adopteren; een aantal landen heeft de grenzen voor adoptie gesloten en andere landen, zoals China, hebben hun grenzen juist geopend. Dit resulteerde in een grote toename van het percentage Chinese adoptiekinderen: van 4% in 1995 naar 67% in 2005! In 2005 was driekwart (75%) van de adoptiekinderen bij plaatsing jonger dan drie jaar. In 1995 lag dat percentage op 61%.

Het aantal kinderen dat op latere leeftijd geadopteerd wordt, daalt dus.